

Liefhebben

“Simon, zoon van Johannes, heb je Mij lief? Hij zei tot Hem:
Ja Heer, U weet dat ik van U houd”.

Johannes 21:15-17

Er worden in het Griekse Nieuwe Testament twee verschillende woorden voor ‘liefhebben’ gebruikt. Vooral in Bijbelstudies over Johannes 21 wordt vaak gewezen op het verschil in betekenis tussen beide woorden. Anderen bestrijden dit en stellen dat er geen of nauwelijks verschillen tussen beide woorden bestaan, en dat deze in ieder geval niet moeten worden overdreven. In deze WoordStudie gaan we op deze kwestie nader in.

Johannes 21:15-17 als uitgangspunt

In Johannes 21:15-17 stelt de Heer aan Petrus tweemaal de vraag: ‘Heb je mij lief?’, met daarbij de eerste keer de toevoeging ‘meer dan dezen’. De Heer gebruikt hier beide keren een vorm van het Gr. werkwoord *agapao*. Beide keren beantwoordt Petrus deze vraag met een vorm van het Gr. werkwoord *fileo*, een ander woord dus dan de Heer gebruikt: ‘Ja, Heer, u weet dat ik van U houd’. De derde keer neemt de Heer het door Petrus gebruikte woord over: ‘Houd je van Mij?’ Daarop antwoordde Petrus: ‘Heer, U weet alles, U weet dat ik van U houd’. Door de keuze *agapao* te vertalen met ‘liefhebben’ en *fileo* met ‘houden van’ probeert de Telosvertaling (én de Herziene Statenvertaling én de NBV!) het verschil tussen beide woorden ook in het Nederlands hoorbaar te maken. De Naardense Bijbel doet dit door met ‘liefhebben’, resp. ‘mijn/uw vriend zijn’ te vertalen. De Statenvertaling vertaalt alle keren met ‘liefhebben’. NBG 1951 maakt wel onderscheid en vertaalt resp. ‘waarlijk liefhebben’ en ‘liefhebben’.

Nu zijn er bijbelgetrouwe uitleggers – één van hen is de 20e eeuwse F.F. Bruce – die stellen dat Johannes beide woorden voor liefhebben als synoniemen gebruikt. Het werken met synoniemen zou een kenmerk zijn van Johannes’ stijl. Hij wijst erop dat naast de twee woorden voor liefhebben ook twee woorden voor ‘weten’ in dit

gedeelte (zie de noot in de Telosvertaling) voorkomen; en de woorden ‘hoeden’ en ‘weiden’ worden door hem eveneens als synoniemen beschouwd. Het probleem is natuurlijk dat het in de 21^e eeuw heel moeilijk te bewijzen is dat een auteur uit de eerste eeuw bepaalde Griekse woorden als synoniemen gebruikte, of dat hij juist welbewust bepaalde betekenisnuances tegenover elkaar heeft gesteld. Sterker nog: wie overtuigd is van de letterlijke en de woordelijke inspiratie van de Schrift kan niet geloven dat er zomaar als stilistische verfraaiing wat synoniemen bij elkaar zijn gezet. Het verband, de directe samenhang, zal steeds de doorslag moeten geven bij de vertaling en verklaring.

Agapao

Dit woord komt het Nieuwe Testament verhoudingsgewijs vaker voor dan in welke ander literair werk ook; dit geldt in nog sterkere mate voor het bijbehorend zelfstandig naamwoord *agapè* (‘liefde’), dat een vrijwel 100% christelijke betekenis heeft gekregen – al is het waar dat beide woorden ook in de Septuaginta voorkomen. Het woord *agapè* komt in het buitenbijbelse Grieks slechts twee of drie keer voor. Het is dus wel degelijk een woord dat een bijzondere lading heeft. De schrijvers van het Nieuwe Testament vonden het geschikt om het volstrekt nieuwe van het christendom, de openbaring van Gods liefde, aan te duiden. En het bijzondere van die liefde is dat zij uitgaat naar een mensenwereld die daartoe geen enkele aanleiding gaf (Joh. 3:16). Het is dan ook *die* liefde die God ook in de harten van gelovigen heeft uitgestort (Rom. 5:5). Wij hebben lief omdat Hij ons eerst heeft liefgehad (1 Joh. 4:19). Het is waar dat dit woord – dat kennelijk een grote, krachtige liefde uitdrukt – ook gebruikt wordt als aanduiding voor de liefde die Demas heeft opgevat voor de tegenwoordige eeuw. Maar zijn het niet juist dit soort uitzonderingen die des te duidelijker laten uitkomen hoe ernstig het is als iemand grote genegenheid opvat voor datgene wat daarop geen recht heeft?

Fileo

Dit is het ‘gewonere’ woord voor liefhebben, en wel van personen die daartoe ook aanleiding geven.

Daarom zijn de woorden voor 'vriend' (*filos*) en 'vriendschap' (*filia*) ook van dit woord afgeleid en niet van het eerder besproken *agapao*. Het woord *fileo* komt dan ook veel minder vaak in het Nieuwe Testament voor dan *agapao*. Toch wil dat niet zeggen dat niet ook *fileo* gebruikt kan worden om zelfs de gevoelens van de Vader voor de Zoon aan te duiden;

zie Johannes 5:20. Maar vaker wordt om de liefde van de Vader voor de Zoon aan te duiden het woord *agapao* gebruikt (zie Joh. 3:35; 10:17; 15:9; 17:23,24,25). Toch zal niemand eraan twijfelen dat de liefde van de Vader voor de Zoon, hoe ook verwoord, altijd volmaakt en altijd terecht is.

Oude Sporen 2010

